

2022-03-25

Riktlinjer

Vägledning vid handläggning av ansökningar om bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS

Dokumentbeskrivning

Typ	Beskrivning
Dokumenttyp:	Riktlinje
Antaget av:	Välståndsnämnden
Antagningsdatum:	2021-05-20
Diarienummer:	2021-44
Gäller till och med:	Gäller tills vidare
Dokumentansvarig:	Enhetschef biståndsenheten
Revisionshistorik:	2013-11-13, § 200, 2014-01-22, § 14, 2015-02-11, § 28 , 2021-05-20, § 53

Innehåll

1. Allmänt.....	5
1.1 Syfte med vägledningen.....	5
1.2 Styrande lagstiftning.....	5
1.3 Anknötning till andra riktlinjer och anvisningar.....	5
1.3.1 Beslut enligt SoL som komplement till SFB.....	5
1.4 Anmälan om avvikelser	6
1.4.1 Lex Sarah	6
1.4.2 LSS - personskada	6
1.4.3 Lex Maria.....	6
1.5 Sekretess	7
1.6 Delegation	7
1.7 Samverkan	7
1.8 Mål för insatser enligt LSS, SoL, HSL	7
1.8.1 LSS.....	7
1.8.2 SoL.....	8
1.8.3 HSL.....	8
1.9 Goda levnadsvillkor enligt LSS - Skälig levnadsnivå enligt SoL	8
1.10 Jämförelse mellan "goda levnadsvillkor" och "skälig levnadsnivå"	9
2. Vägledning för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen, SoL	10
2.1 Styrande lagstiftning.....	10
2.2 Ansökan om bistånd	11
2.2.1 Avslag på ansökan	11
2.2.2 Kommunens rapporteringsskyldighet.....	12
2.3 Insatser enligt socialtjänstlagen	12
2.3.1 Förebyggande verksamhet	13
3 kap 4 § SoL:.....	13
2.3.2 Stöd till personer som vårdar eller stödjer en närstående	14
2.3.3 Stöd i hemmet – hemtjänst/boendestöd 4 kap 1 § SoL.....	17
2.3.4 Bostad i särskilt boende.....	20
2.4 Jämkningslag 8 kap 2 § SoL	22
2.5 Avgiftsbefrielse 4 kap 2 § SoL.....	23

3. LSS	23
3.1 Samlingsbegreppen funktionshindrad och funktionsnedsättning	23
3.1.1 LSS - utgångspunkter i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	23
3.1.2 Avslag på ansökan	23
3.1.3 Kommunens rapporteringsskyldighet	24
3.1.4 Grundläggande värderingar	24
3.1.5 Allmänna principer	24
3.1.6 Föräldrars ansvar för barn med funktionshinder	25
3.2 Personkrets	26
3.2.1 Definition av personkrets 1, 2 och 3, 1 § LSS	26
3.2.2 Personkretsutredning 1 § LSS	26
3.2.3 Fastställande av personkretstillhörighet	27
3.3 Rätten till insatser enligt 7 § LSS	29
3.3.1 Allmänna principer	29
3.3.2 Vem kan ansöka om insatser med tillämnning av LSS 8 §	30
3.4 Insatser enligt 9 § LSS	30
3.4.1 Insatser för särskilt stöd och service är:	30

1. Allmänt

1.1 Syfte med vägledningen

Vägledningen skall bidra till att beslut som fattas av olika handläggare blir så lika som möjligt, när förutsättningarna är lika. Vägledningen är baserad på gällande lagar, anknyter till policydokument samt övergripande dokument.

Vägledningen är underordnad lagen. Individuell bedömning skall alltid göras i lagstiftningens anda och med vägledningen som stöd.

1.2 Styrande lagstiftning

Socialtjänstlagen (SoL), lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB), lag om färdtjänst samt lag om riksfärdtjänst är lagstiftning som reglerar insatser för funktionshindrade.

1.3 Anknytning till andra riktlinjer och anvisningar

Socialstyrelsen utfärdar allmänna råd och föreskrifter som publiceras i SOSFS, Socialstyrelsens författningssamling. Socialstyrelsen utfärdar också meddelandeblad för att redovisa sin uppfattning i vissa frågor. (Hemsida <http://www.sos.se>)

Sveriges Kommuner och Landsting publicerar regelbundet cirkulär om nyheter och sina tolkningar i olika frågor. Hemsida <http://www.skl.se>

VästKom, Västsvenska Kommunförbundets Samorganisation, är en sammanslutning av kommunförbunden i Västra Götaland. Uppgiften är att på regional nivå företräda och samordna kommunernas intressen. I Västra Götaland finns 49 kommuner.

Se vidare VästKoms hemsida www.vastkom.se

Vårdsamverkan FyrBoDal (VSFBD) är en samverkansorganisation som arbetar enligt samverkansavtal mellan primärvård, länssjukvård och kommunerna i Fyrbodalen samt Lilla Edets kommun.

1.3.1 Beslut enligt SoL som komplement till SFB

Hemtjänstinsatser enligt SoL ska inte kompensera försäkringskassans bedömning av omvårdnadsbehov och beviljad assistansersättning.

Personer med beslut enligt socialförsäkringsbalken kap 51 SFB beviljas endast i undantagsfall hemtjänstinsatser enligt SoL. Deras behov av stöd bedöms oftast rymmas inom beslutet om assistansersättning.

Personer *under* 65 år har möjlighet att söka utökad assistansersättning och behov utreds och tillgodoses av försäkringskassan med stöd av lagen om assistans- ersättning.

Personer *över* 65 år saknar möjlighet att söka utökade insatser enligt kap.51 SFB . Vid tillkomna behov som ej tillgodoses inom aktuellt SFB-beslut kan ansökan enligt SoL göras. I första hand prövas dock om omvårdnadsbehovet kan tillgodoses inom befintligt assistansbeslut.

1.4 Anmälan om avvikelser

1.4.1 Lex Sarah

Av 14 kap 2 § SoL och LSS 24 § a framgår att den som är verksam inom omsorgen om äldre personer eller personer med funktionsnedsättning ska vaka över att enskilda får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgerna om någon enskild ska genast anmäla detta till socialnämnden. Om inte missförhållandet avhjälps utan dröjsmål, ska nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Anmälningsskyldigheten gäller också den som handlägger ärenden enligt dessa lagar eller lagen om assistansersättning. För anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) finns särskild rutin inom socialförvaltningen. Rutin och anmälningsblanketter finns på Munkedals kommuns intranät.

1.4.2 LSS - personskada

I SOSFS 1996:17 framgår att om en person som omfattas av LSS skadas allvarligt ska anmälan göras till länsstyrelsen. Detsamma gäller om det inträffade inte orsakar allvarlig skada men att det är uppenbar risk för att sådan skada förelegat. För anmälan om allvarlig personskada finns särskild rutin på intranätet.

1.4.3 Lex Maria

Av 6 kap 4 § HSL framgår att om en person/patient drabbas av eller utsätts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom ska vårdgivaren snarast anmäla detta till socialstyrelsen. Anmälan görs av medicinskt ansvarig sjuksköterska.

1.4.4 Lex Maja

Om den som arbetar i hälso- och sjukvård eller socialtjänst påträffar misskötta djur i sin tjänsteutövning är det under vissa förutsättningar tillåtet

att bryta sekretessen. Det är innebörden av den nya bestämmelsen, den så kallade lex Maja, i offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

1.5 Sekretess

För den som är anställd inom socialförvaltningen gäller offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser enligt OSL 7 kap 4 §.

1.6 Delegation

Rätt att fatta beslut om insatser regleras i kommunstyrelsens delegationsordning.

Tillämpningsföreskrifter gällande taxor och avgifter samt diverse omkostnadsersättningar beslutas i särskild ordning av socialnämnden.

1.7 Samverkan

Samverkan skall sökas med andra vårdgivare i syfte att uppnå ett gott behandlingsresultat. Internt är kommunens hemsjukvård, hemtjänst, rehabilitering, individ- och familjeomsorg och skola viktiga samarbetspartner, liksom Närhälsa (f.d. primärvård) och länssjukvård är det externt. Regionens barn- och vuxenhabilitering samt försäkringskassan är andra viktiga samarbetspartner. Samverkan sker ofta i samband med en vårdplanering. Den enskildes samtycke till samverkan är en förutsättning för informationsutbyte mellan olika huvudmän.

1.8 Mål för insatser enligt LSS, SoL, HSL

1.8.1 LSS

Målet med LSS är att kompensera funktionshinder, dvs. det ska inte vara någon skillnad i levnadsvillkoren för människor med eller utan funktionsnedsättning. LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor, full delaktighet i samhällslivet och att få möjlighet att leva som andra. (5 § LSS).

Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet och bedrivs i samarbete med andra organ

och myndigheter. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatserna (6 § LSS).

Kontinuitet, tillgänglighet, samordning och varaktighet ska karaktärisera LSS-insatserna. Insatserna ska anpassas efter den enskildes behov, som kan variera över tid. Den enskilde ska ha ett direkt inflytande över planering, utformning och genomförande av insatserna.

1.8.2 SoL

Socialtjänstlagens övergripande mål är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet och jämlikhet i levnadsvillkor. Vägledande principer är helhetssyn, frivillighet, självbestämmande, kontinuitet, normalisering, flexibilitet, närhet och valfrihet. Socialtjänstlagen utgår från en människosyn om delaktighet och eget ansvar (1 kap 1 § SoL).

1.8.3 HSL

Varje kommun ska enligt hälso- och sjukvårdslagen erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som bor i särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor med behov av särskilt stöd. Ansvaret innefattar också hälso- och sjukvård i bostäder med särskild service för funktionshindrade i alla åldrar som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring. Kommunen skall även erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som vistas i biståndsbedömd dagverksamhet.

Genom överenskommelse med Västra Götalandsregionen omfattar kommunens hälso- och sjukvårdsansvar även ansvaret för sjukvård i hemmet (hemsjukvård).

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar innefattar vård/omvårdnad (somatisk och psykiatrisk), rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Ansvaret omfattar inte läkarinsatser. Västra Götalandsregionen ansvarar för läkarinsatser.

1.9 Goda levnadsvillkor enligt LSS - Skälig levnadsnivå enligt SoL

Vid bedömning om en person har *rätt till insatser enligt LSS* ska den enskilde:

- omfattas av någon av lagens tre personkretsar
- ha ett behov av insatser
- inte faktiskt tillgodose behovet på annat sätt
- Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras *goda levnadsvillkor*.

- Vid bedömning om en person har rätt till bistånd enligt SoL ska den enskilde:
- ha ett behov av insatsen
- behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt
- Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras *en skälig levnadsnivå*.

1.10 Jämförelse mellan "goda levnadsvillkor" och "skälig levnadsnivå"

"I 5 och 7§§ LSS anges att målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra och tillförsäkras goda levnadsvillkor. Detta innebär att målet med LSS är att personer med funktionsnedsättning inte ska ha sämre levnadsvillkor än personer utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder.

Alla medborgare måste ibland acceptera att man inte kan uppnå det mest önskvärda, t.ex. att man inte kan få en bostad i ett särskilt område, åka på utlandssemester så ofta, och/eller till resmål, som man skulle önska. Strävan ska vara att tillgodose den enskildes önskemål inom rimliga gränser för vad som är goda levnadsvillkor/skälig levnadsnivå för alla medborgare.

"Goda levnadsvillkor" innebär en högre kvalitet än skälig levnadsnivå.

Som exempel på detta kan man jämföra hemtjänst enligt SoL och personlig assistans enligt LSS. Personlig assistans enligt LSS ger stora möjligheter för brukaren att välja assistent/er, bestämma vad assistenterna ska göra samt när och var assistansen ska utföras, t.ex. hemma, i samhället, på arbetsplatsen eller hos vänner. Vid utformningen av insatser enligt LSS ska den enskilde ha stort inflytande och självbestämmanderätt. Delaktighet, tillgänglighet, helhetssyn och kontinuitet är centrala begrepp i LSS.

Skälig levnadsnivå enligt SoL ger inte samma starka rätt för den enskilde att ställa krav på innehåll och utformning av insatsen. När det gäller hemtjänst är innehållet i hjälpen fastställt i biståndsbeslutet. Möjligheten att påverka när eller var hjälpen ges och av vem är mindre i SoL. Ingenting i SoL hindrar emellertid att den enskilde ges möjlighet till betydande inflytande.

Vid bedömningen av "*skälig levnadsnivå*" för en person med långvarigt eller bestående funktionshinder, som inte beror på naturligt åldrande, kan man inte utan vidare likställa detta med vad som anses vara skäligt vid tillfälligt eller kortvarigt behov av bistånd. Det är av största vikt att bedöma varaktigheten i samband med att man bedömer vad som är skälig levnadsnivå enligt SoL för en person med funktionsnedsättning.

Det finns en stor grupp personer med varaktiga funktionsnedsättningar som inte tillhör LSS personkrets och har behov av annat stöd än vad som kan

erbjudas enligt § 9 LSS. Man bör i dessa fall väga in att SoL anger att personer med funktionsnedsättning skall kunna leva som andra och vara delaktiga i samhällslivet. Detta förutsätter att den enskilde har tillgång till ett samordnat och anpassat stöd med syfte att stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

2. Vägledning för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen, SoL

Denna vägledning avser främst handläggning av ärenden inom äldreomsorg och till personer med funktionsvariationer och ska vara ett stöd för biståndshandläggare i deras utredningsarbete och beslutsfattande.

Vägledningen, som har sitt ursprung i socialtjänstlagen och tidigare socialnämndens inriktningsmål, ska säkerställa att de beslut som fattas är tagna mot en likartad bakgrund, även om handläggare/beslutsfattare är flera. Vägledningen tydliggör också Munkedals kommuns bedömning av begreppet "skälig levnadsnivå" vid beslut om insatser.

Det är alltid den enskildes individuella behov och förhållande som ska bedömas och ligga till grund för beslut om insatser och utformningen av dem.

Insatser omprövas årligen eller vid förändrade behov.

2.1 Styrande lagstiftning

Socialtjänstlagen är den lagstiftning som främst styr handläggningen inom äldreomsorgen och är en ramlag som anger mål och inriktning för kommunens socialtjänst. Lagen innehåller både skyldigheter för kommunen och rättigheter för den enskilde. Myndighetsutövningen har stöd i rådande rättspraxis på området.

Rätten till bistånd regleras enligt:

4 kap 1§ SOL:

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

5 kap 7§ SOL:

Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

2.2 Ansökan om bistånd

Den enskilde är ansvarig för sitt liv och sina beslut samt att själv försöka tillgodose sina behov. Det kan t.ex. innebära att ta del av information och erbjudande av aktiviteter och samvaro eller byte av bostad när behoven förändras.

Den enskilde har rätt till bistånd när han/hon inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt. Vid ansökan om bistånd görs en individuell prövning av den enskildes rätt till bistånd för "sin livsföring i övrigt", "skälig levnadsnivå" och "självständigt liv". Utredningen ska ge underlag för en helhetsbedömning av den enskildes situation och behov och utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

I utredningen ska den enskildes aktuella omvårdnadsbehov, behov av social stimulans, aktiviteter och intressen framgå.

Enligt kommunstyrelsens inriktningsmål ska den enskildes delaktighet och inflytande öka. Utredningen ska genomföras i samråd med den enskilde. När rätt för bistånd föreligger ska den enskilde erbjudas möjlighet att påverka utformningen av insatserna inom ramen för biståndsbeslutet.

2.2.1 Avslag på ansökan

Avslag på ansökan om bistånd enligt 4 kap §1 SoL lämnas skriftligt och med motivering. Beslut enligt socialtjänstlagen kan överklagas till förvaltningsrätt. Överklagan ska inkomma till handläggare inom tre veckor efter att den enskilde har tagit del av beslutet.

Om förutsättningarna som låg till grund för beslut förändras finns möjlighet att ansöka om insats.

2.2.2 Kommunens rapporteringsskyldighet

Kommunen har en rapporteringsskyldighet gentemot Inspektionen för vård och omsorg (IVO) av ej verkställda gynnande beslut.

Rapporteringsskyldigheten gäller samtliga former av bistånd enligt SoL som inte kunnat verkställas inom tre månader från beslutsdatum. Rapportering ska ske en gång per kvartal till länsstyrelsen, kommunens revisorer och kommunfullmäktige. Beslut som tidigare rapporterats som ej verkställda ska meddelas när de verkställs. Se vidare "Rutin för rapporteringsskyldighet och särskild avgift enligt socialtjänstlagen, SoL fr.o.m. 2006-07-01". Beslutad av ledningsgruppen 2006-09-04. Se även meddelandeblad från Socialstyrelsen, augusti 2006 "Nya bestämmelser om rapporteringsskyldighet och särskild avgift (sanktionsavgift) i socialtjänstlagen".

2.3 Insatser enligt socialtjänstlagen

5 kap 4§ SoL:

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra

5 kap 7§ SoL:

Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

Utifrån SoL och socialtjänstens ansvar finns ett utbud av insatser som kan delas in under följande rubriker:

- 2.3.1 Förebyggande verksamhet
- 2.3.2 Stöd till närstående
- 2.3.3 Stöd i hemmet
- 2.3.4 Särskilt boende

IBIC:

I Munkedals kommun arbetar man utifrån metoden och arbetssättet IBIC (Individens Behov I Centrum). IBIC ger stöd för att tillsammans med individen formulera nuläge och mål med fokus på de individuella behoven och det som är viktigt för individen. Det ger underlag för att kunna följa upp individens behov och resultat över tid, vilket är nödvändigt för att individen, verksamheten som utför stödet och ansvarig nämnd ska få kännedom om beslutade insatser ger önskat resultat och måluppfyllelse för individen. Resultat kan sammanställas på olika nivåer och ingå som ett av flera underlag för verksamhetsuppföljning och det bidrar till utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst.

Kommunen utgår i sin indelning av insatserna från socialstyrelsens "Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa 2003" som i sin tur är baserad på "International Classification of Functioning, Disability and Health" (ICF).

2.3.1 Förebyggande verksamhet

3 kap 4 § SoL:

Socialnämnden, i Munkedal kommunstyrelsen, ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

Syftet med förebyggande insatser är att senarelägga behovet av omsorg och omvårdnad varigenom den enskilde får möjlighet till en tillvaro med bibehållen självständighet och med tillvaratagande av egna resurser. Insatser ska bidra till att skapa en social och kulturell miljö kring den enskilde och att frigöra och utveckla egna resurser samt bygga på självbestämmande och integritet.

Förebyggande verksamhet i kollektiv form är öppen dagverksamhet, anhängigtöd/träffpunkter och andra kommunala aktiviteter. Dessa verksamheter erbjuds även utan biståndsbedömning och beslut enligt SoL.

2.3.1.1 Uppsökande verksamhet

Enligt 3 kap 1 § SoL anges att den uppsökande verksamheten ska främja goda levnadsförhållanden i kommunen.

Syftet med den uppsökande verksamheten är att årsvis nå alla 80-åringar för att:

- Presentera förebyggande insatser med målsättningen att så många som möjligt ska klara sig utan insatser så länge som möjligt. Det innebär fallprevention, information om tekniska hjälpmedel, frivilligverksamhet, närståendestöd, öppen

dagverksamhet/träffpunkter samt en beskrivning av övriga verksamheter, vart man vänder sig och hur man ansöker om stöd.

Uppsökande verksamhet bedrivs av kommunens folkhälsostrateg.

Uppsökande verksamhet bedrivs också av handläggare i socialtjänsten från två utgångspunkter:

- Uppsökande verksamhet utifrån inkomna anmälningar/ansökningar
- Uppsökande verksamhet i samverkan med Närhälsan i Munkedal.

2.3.1.2 Anhörig- och frivilligcentrum/öppen dagverksamhet

Anhörig- och frivilligcentrum samt öppen dagverksamhet erbjuder utan biståndsprövning aktiviteter för att förebygga ensamhet och isolering.

2.3.1.3 Stöd och råd

Stöd och råd erbjuds via anhörig- och hälsosamordnaren i form av information till olika grupper. Exempel på aktiviteter är anhörigträffar, samtalsgrupper och riktade aktivitetsgrupper.

2.3.1.4 Informationsträffar

Informationsträffar hålls regelbundet. Externa föreläsare och underhållare engageras även enligt önskemål.

Informationen kan gälla medicinska frågor, etik och samhällsinformation. Träffarna syftar till att öka anhörigas kunskap om vård och omsorg.

Äldreomsorgs-, Psykiatri- och LSS-handläggare har informationssamarbete inom respektive ansvarsområde.

2.3.1.5 Öppen dagverksamhet

Öppen dagverksamhet kräver ingen behovsbedömning. Verksamheten riktar sig till personer som bor kvar i sitt ordinära boende, som känner behov av gemenskap och vill bryta sin isolering.

2.3.2 Stöd till personer som vårdar eller stödjer en närstående

SoL 5 kap 10 §.

Socialnämnden (i Munkedal kommunstyrelsen) ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Stöd till anhörig består både av öppna verksamheter och individuella biståndsbeslutade insatser enligt SoL. Syftet är att underlätta och stötta anhöriga i deras insatser för sina närstående i egna hemmet. Målsättningen är att möjliggöra kvarboende, självbestämmande och integritet.

Socialstyrelsen definierar begreppet närstående som:

En vuxen person, 18 år eller äldre, som uppfattar att hon eller han ger stöd minst fyra timmar i veckan till någon närstående person som är 65 år eller äldre. Med stöd menas hushållsarbete, personlig vård, tillsyn och emotionellt stöd, transporter, sköta ekonomin, organisera det stöd och den vård som ges av andra o.d. När det gäller tjänster som den äldre eller de närstående får används uttrycken "stöd" och "service". (Socialstyrelsens publikation "Närstående till äldre-deras behov och användning av stöd", dat 2007-05-07).

Munkedals kommun använder begreppet anhörig som synonymt med närstående.

Makars gemensamma ansvar

Av äktenskapsbalken (6 kap 1§ ÄB) framgår att makar, var och en efter sin förmåga, ska bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov ska tillgodoses. Enligt ÄB 1 kap 4§ skall makar fördela utgifter och sysslor mellan sig. Det får anses normalt och rimligt att sammanlevande personer tar ett gemensamt ansvar för det gemensamma hemmet och att den som har förmåga att utföra de arbetsinsatser som krävs för hemmets skötsel bistår den som saknar förmågan.

Att i övrigt hjälpa närstående eller få hjälp av närstående ska alltid vara ett fritt val.

2.3.2.1 Träffpunkt

Träffpunkt erbjuder utan biståndsprövning aktiviteter för att förebygga ensamhet och isolering. *(Träffpunkten är för närvarande under omstrukturering inom förvaltningen.)*

2.3.2.2 Informationsträffar

Informationsträffar hålls regelbundet. Träffarna syftar till att öka anhörigvårdarens kunskap och inflytande om vård och omsorg.

2.3.2.3 Anhöriggrupper

Anhöriggrupp, samtalsgrupp och andra grupper utformas utifrån ett personligt behov eller varierat intresse. Målsättningen är att delge varandra erfarenheter och personligt stöd i anhörigrollen.

2.3.2.4 Stöd och råd

Stöd och råd erbjuds via anhörigsamordnaren i form av information till olika grupper. Exempel på aktiviteter är anhörigträffar, samtalsgrupper och riktade aktivitetsgrupper.

2.3.2.5 Dagverksamhet

Syftet är att möjliggöra social stimulans och aktivitet i gemenskap med andra och för att bibehålla och förbättra de funktioner som den enskilde har kvar, samt att erbjuda stöd och avlösning för anhöriga. Dagverksamhet är till för personer som har nedsatt fysisk, psykisk hälsa och/eller rörelseförmåga och som av egen kraft inte kan ta sig ut i samhället och naturligt uppsöka träffpunkter. Den enskilde kommer till dagverksamhet 1-3 dagar i veckan.

Kommunen har också en dagverksamhet för personer med demenssjukdom vilken är utformade efter behov av social stimulans och rutin i vardagen. Den enskilde kommer till dagverksamhet 1-3 dagar i veckan. Arbetsterapeut finns som resurs tillsammans med personal.

2.3.2.6 Korttidsvistelse

Korttidsplats

Vistelse på korttidsplats kan beviljas den som har ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov som sträcker sig över hela dygnet, och som bedöms kunna vara av övergående karaktär. Behovet ska inte kunna tillgodoses i det egna hemmet trots insatser från hemtjänsten. Detta kan t.ex. omfatta:

- Personer som är utskrivningsklara, men som av olika orsaker inte kan återgå direkt till sitt ordinära boende.
- Personer i väntan på särskilt boende.
- Personer i behov av vård i livets slutskede som inte önskar vårdas hemma.
- Personer vars närstående behöver en enstaka avlösningens period.

Vistelse på korttidsplats beviljas tidsbegränsat utifrån en individuell bedömning.

Växelvård

En växelplats är en form av korttidsvistelse. Insatsen beviljas om behov av avlösning för anhörigvårdare föreligger.

2.3.2.8 Avlösning i hemmet

För avlösning i hemmet gäller följande:

- Avlösning innebär att en personal kommer till den enskildes bostad och avlöser den som vårdar närstående. Insatsen innebär att omvårdnadsbehov och tillsyn tillgodoses.

- En individuell bedömning av den vårdades hjälpbehov görs alltid. Vårdbehovet skall vara så omfattande att det finns behov av daglig personlig omvårdnad och tillsyn under hela dygnet.
- Avsikten är inte att avlösningen skall kunna vara en ersättning för hemtjänst.
- Avlösning ges av hemtjänsten

2.3.3 Stöd i hemmet – hemtjänst/boendestöd 4 kap 1 § SoL

Stöd i hemmet-*hemtjänst*, är en hjälp till självhjälp där den enskilde ska ta så aktiv del som möjligt i de dagliga sysslorna. Syftet med insatserna är att de ska möjliggöra ett kvarboende med förutsättningar till självständighet och trygghet. Biståndet grundar sig på vad skälig levnadsnivå är.

Stöd i hemmet - *Boendestöd* riktar sig till personer med psykiska funktionsnedsättningar samt personer med samsjuklighet. Syftet med insatserna är att de ska möjliggöra ett kvarboende med förutsättningar till självständighet och trygghet. Biståndet grundar sig på vad skälig levnadsnivå är.

2.3.3.1 Att tvätta sig (dusch alt. tvätta sig)

Att tvätta och torka hela kroppen eller delar av den genom att använda vatten och lämpliga material och metoder för att en och torr såsom att bada, duscha, tvätta händer och fötter, ansikte och hår och att torka sig med handduk – beviljas som regel max tre gånger i vecka.

2.3.3.2 Kroppsvård (vård av hud)

Att vårda de delar av kroppen som kräver mer än att tvätta och torka sig såsom hud, ansikte, tänder, hårbotten, naglar och könsorgan.

2.3.3.3 Att sköta toalettbehov

Att planera och genomföra uttömning av mänskliga restprodukter.

2.3.3.4 Att klä sig

Att genomföra samordnade handlingar och uppgifter att ta på och av kläder och skodon i ordning och i enlighet med klimat och sociala villkor.

2.3.3.5 Att äta/dricka

Att genomföra samordnade uppgifter och handlingar för att äta mat som serveras, att föra maten till munnen och konsumera den på ett kulturellt acceptabelt sätt, skära eller bryta maten i bitar, öppna flaskor och burkar, använda matbestick, att äta sina måltider till fest och vardags. Att fatta tag i en dryck som serveras, föra den till munnen och konsumera den på ett kulturellt acceptabelt sätt såsom att blanda, röra och hälla upp dryck för att dricka, öppna flaskor och burkar, dricka genom sugrör eller rinnande vatten från en kran eller källa.

2.3.3.6 Att sköta sin egen hälsa

- handräckning läkemedel (se bilaga egenvård)
- diet
- fysisk aktivitet
- beroendeproblematik
- promenad, 2 gånger/vecka
- regelbundna hälsokontroller

2.3.3.7 Att skaffa varor och tjänster

Att välja, anskaffa och transportera alla varor och tjänster som krävs för det dagliga livet såsom att välja, anskaffa, transportera och förvara mat, dryck, kläder, rengöringsmaterial, bränsle, hushållsartiklar, husgeråd, kokkärl, hushållsredskap och verktyg; att anskaffa nyttoföremål och andra hushållstjänster.

Post- och bankärenden beviljas i undantagsfall då de flesta idag sköts på annat sätt. Personal bör i första hand bistå den enskilde med att ansöka om god man om stöd med ekonomin föreligger. Hjälプ med att betala räkningar, fylla i betalorder eller utföra autogirobetalning tillsammans med den enskilde beviljas i undantagsfall.

Att handla och samla ihop dagliga förnödenheter, varudistribution 1 gång/vecka. Övrigt i första hand via postorder.

2.3.3.8 Att bereda måltider

Att planera, organisera, laga och servera enkla och sammansatta måltider till sig själv och andra såsom att göra upp en matsedel, välja ut ätlig mat och dryck och samla ihop ingredienser för att bereda måltider, laga varm mat och förbereda kall mat och dryck och servera maten.

2.3.3.9 Att tvätta och torka textilier och kläder

Syftet med beslut om stöd till tvätt och byte av sängkläder är att den enskilde ska beredas möjlighet att bo kvar hemma i en sund och hälsosam hemmiljö. Beslut om tvätt omfattar personlig klädsel och sängkläder, 1 gång varannan vecka. Gångkläder stryks vid behov. Enkel klädvård som att t.ex. sy i en knapp ingår.

2.3.3.10 Att städa upp efter matlagning och diska

Dagligen

2.3.3.11 Att städa bostaden

Beslut om städning prövas utifrån den enskildes möjligheter att helt eller delvis själv medverka i städningen. Syftet med beslut om städning är att den enskilde ska kunna ha en sund och hälsosam hemmiljö.

Städning utförs i omfattningen två rum, kök, hall och badrum. Mindre mattor vädras och golv tvättas med mopp eller långborste. Ändamålsenligt städmaterial ska tillhandahållas av den enskilde. Städning utförs var tredje vecka.

Mer omfattande städning beviljas endast i undantagsfall om det bedöms nödvändigt för att säkerställa en skälig levnadsnivå. Tillfälliga insatser som t.ex. avfrostning av frys kan ingå om det bedöms vara avgörande för möjlighet till förvaring.

Om bostaden är större än två rum och den enskildes önskemål är att få hela bostaden städad, kan detta göras genom städning av olika rum varje gång. Detta innebär att under en längre tidsperiod kan större bostäder städas i sin helhet.

Fönsterputs kan, om den enskilde så önskar, ingå i insatsen städning. Insatsen utförs i två rum och kök, två gånger per år.

2.3.3.12 Att avlägsna avfall

Hjälp att sortera och transportera sopor som papper, glas och metall beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Sopor tas ut efter behov.

2.3.3.13 Att ta hand om hemmets föremål

Att vara behjälplig/förmedla kontakt för att underhålla och laga personliga föremål i bostaden och dess inventarier samt kläder. Försäkra sig om att hjälpmedel fungerar riktigt, vattna blommor samt ge mat till sällskapsdjur och husdjur i särskilda fall.

2.3.3.14 Att genomföra dagliga rutiner

Ex post, planera strukturera, stöd i daglig livsföring.

2.3.3.15 Stöd till aktivitet och delaktighet

Att komma iväg till sysselsättning, förening, dagverksamhet m.m. Gemenskap och meningsfullhet.

2.3.3.16 Stöd i lärande och att tillämpa kunskap

Att fatta beslut, lösa problem, läsa och skriva.

2.3.3.17 Att hantera stress och andra psykologiska krav

Samtal, social kontakt, tillsyn. Behovet ska i första hand tillgodoses genom insatsen "Trygghetslarm" och i andra hand kan det tillgodoses genom telefonservice och i tredje hand beviljas ett besök under insatsen "att hantera stress och andra psykologiska krav".

2.3.3.18 Att skapa och behålla relationer

Grundläggande mellanmännsliga interaktioner

Att samspela med människor på ett i sammanhanget socialt lämpligt sätt såsom att när det är lämpligt visa hänsynstagande och uppskattning eller att reagera på andras känslor.

2.3.3.19 Aktiviteter och delaktighet

Familjerelationer

Att skapa och bibehålla släktskapsrelationer såsom med medlemmar av kärnfamilj, utvidgad familj, foster-, adoptiv- och styvfamilj, mer avlägsna relationer såsom kusiner, syslingar eller lagliga vårdnadshavare.

2.3.3.20 Ledsagning för att sköta kroppsvård och egen hälsa

Behov av ledsagning kan uppstå vid förflyttning i en svårtillgänglig miljö eller vid genomförande av en aktivitet. Syftet med ledsagningen är att tillgodose behov av social stimulans men kan även vara t.ex. läkarbesök, om man behöver hjälp i kommunikationen med läkaren.

Behovet av ledsagning för enbart förflyttning/transport, ska i första hand tillgodoses genom egen transport, kollektivtrafik, färdtjänst, sjukresor eller av närstående och anhöriga. Omfattningen ska stå i relation till sökandes övriga sociala liv och möjligheter till förflyttning och stöd.

2.3.3.21 Förflyttning

Exempelvis vändning och trappträning.

2.3.3.22 Trygghetslarm

Insatsen ska möjliggöra ett kvarboende i de fall då den enskilde upplever otrygghet och osäkerhet i sitt boende eller har svårigheter att på annat sätt påkalla hjälp. Det är viktigt att den som erbjuder trygghetslarmet förstår och kan hantera larmets funktioner. Om larmet används felaktigt bör det övervägas om larmet ska ersättas med andra insatser, t.ex. tillsyn. Kommunen tar ut en fast avgift per månad för trygghetslarm.

2.3.4 Bostad i särskilt boende

Socialtjänstlagen utgår från att varje individ först och främst ska ges möjlighet att bo kvar i sitt ordinära boende. Behovet av insatser kan dock vara så omfattande och svåra att planera, att tillräcklig trygghet och säkerhet inte kan skapas i det egna hemmet. I regel handlar det om stora omvårdnads- och trygghetsbehov som inte låter sig planeras och schemaläggas från hemtjänsten/boendestödet och hemsjukvården. Alla möjligheter till stöd för att bo kvar i det egna hemmet skall ha prövats.

Särskilt boende beslutas enligt SoL då skälig levnadsnivå inte kan tillgodoses i det egna hemmet.

För samtliga boendeformer enligt SoL gäller att boendet och omvårdnaden ska vara så utformade att den enskildes förmåga och resurser tillvaratas. Boendeformerna för bostad i särskilt boende i Munkedals kommun är

utformade som vård- och omsorgsboende. Boendeformerna kan utifrån behov riktas mot demens, psykiatri och somatik.

I särskilt boende utgår avgift för hyra, mat och övriga levnadsomkostnader av den enskilde. En hemtjänstavgift tas ut, dock aldrig högre än att den enskilde blir garanterad en skälig levnadsnivå. Detta är ett högkostnadsskydd som regleras enligt den s.k. maxtaxan.

2.3.4.1 Önskemål om ett specifikt särskilt boende

Om den enskilde har önskemål om ett visst särskilt boende, en viss adress etc. skall detta framgå i ansökan och tillmötesgår om det är möjligt. Om det inte går att verkställa skall delavslag ges, dvs. särskilt boende beviljas men avslag ges på det specifikt önskade boendet.

2.3.4.2 Parbogaranti

Socialtjänstlagen ger makar och sammanboende rätten att bo tillsammans på ett boende om de så önskar, även om endast en av dem bedöms ha behov av det. För att det ska vara möjligt krävs att ett beslut om medboende tas enligt SoL, vilket också gör det möjligt att överklaga detta beslut. Beslutet innebär inga andra insatser än möjligheten för en anhörig, i dessa fall kallad medboende, att bo tillsammans med sin behovsprövade make/maka. Beslutet medför ingen rätt för den anhörige att ta del av övriga insatser som tillhandahålls på boendet, utan den anhörige får klara sig själv på samma sätt som vid ett ordinärt boende. Däremot har den anhörige möjlighet att få prövat rätten till stöd enligt SoL, på samma sätt som om han/hon bodde kvar i ordinärt boende. Alltså rätt till hemtjänst, även om de beviljade insatserna då utförs av personal på boendet.

2.3.4.3 Makars ansökan om särskilt boende

Då båda makarna ansöker om särskilt boende, bedöms makarnas behov var för sig.

(Se 2.3.4 Bostad i särskilt boende)

I de fall då ena maken/makan får avslag på ansökan om särskilt boende, kan han/hon ändå flytta med sin omvårdnadsbehövande make/maka till det särskilda boendet (se 2.3.4.2 Parboendegaranti).

2.3.4.4 Önskemål om att flytta till annat särskilt boende

Den enskilde som önskar flytta till annat särskilt boende kontaktar enhetschefen för det nuvarande boendet. Vid önskemål om att flytta till särskilt boende i annan kommun kan enhetschef/biståndshandläggare vara behjälplig med en ansökan.

2.3.4.5 Sökanden tackar nej till erbjudande om särskilt boende

Om sökanden tackar nej till erbjudandet om särskilt boende som tillgodoser de behov den enskilde angett, och befinner sig på en korttids-/rehab-/avlösningssplats avslutas vistelsen och sökanden får återgå till den ordinära

bostaden och kan ansöka om stöd från hemtjänsten, i avvaktan på ny anvisning.

Välståndsnämnden har inget kostnadsansvar för en enskild som är utskrivningsklar och som själv vill kvarligga på sjukhus istället för att acceptera erbjudande om plats i särskilt boende eller hemtjänstinsatser.

Enligt kommunens mål gäller kvarboendepincipen både vid eget boende och särskilt boende. I vissa fall kan det dock, för att den enskildes vårdbehov skall tillgodoses bättre, bli aktuellt med en flyttning till annan vårdform. Detta gäller framför allt om en enskild utvecklar ett sjukdomsbeteende som kräver specialutbildad personal och anpassat boende endast finns tillgängligt på ett eller ett par ställen i kommunen.

Behovet kan initieras av anhöriga eller enhetschef. Eventuellt beslut om flyttning skall alltid föregås av en vårdplanering tillsammans med den enskilde och dennes eventuella företrädare.

2.3.4.6 Sökande från annan kommun 2 kap 3 § SoL

En person som är boende i annan kommun och som vill flytta till Munkedal kan ansöka om insatser enligt 2 kap 3§ och 4 kap § 1 SoL. Ansökan prövas utifrån den enskildes omvårdnadsbehov och ska behandlas som att den enskilde är boende i kommunen. Därvid skall omständigheten att den sökandes behov kan tillgodoses i hans nuvarande hemkommun ej tas i beaktande.

Av förarbetena till lagen anges att omfattande vård- och omsorgsinsatser innebär att den enskilde skall ha ett varaktigt behov av omfattande insatser som i princip behöver ges dygnet runt samtliga veckodagar. Kravet på varaktigt vårdbehov gör att bestämmelsen inte är tillämplig vid skador, som är av övergående karaktär.

2.4 Jämkningslag 8 kap 2 § SoL

Hyra för särskilt boende, kostavgift och omvårdnadsavgift tas ut enligt av kommunen fastställd taxa eller hyresförhandlingar. När avgiften fastställs ska den enskilde garanteras ett förbehållsbelopp för egna behov.

När man flyttar till särskilt boende har man rätt att i förbehållsbeloppet få räkna med dubbla hyror under max tre månader. Detta kan innebära att eventuell omvårdnadsavgift jämkas under tre månader. Vid avgiftsberäkning för makar där den ene bor i särskilt boende och den andre i eget ska hälften av makars sammanlagda inkomst ligga till grund för beräkningen. Om vårdtagarens inkomster är lägre än hemmavarande makes räknas avgiften endast på vårdtagarens inkomster.

2.5 Avgiftsbefrielse 4 kap 2 § SoL

Avgiftsbefrielse beviljas normalt inte utan hänvisning sker till beslut om försörjningsstöd på enheten för individ- och familjeomsorg (IFO).

3. LSS

Vägledning för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

3.1 Samlingsbegreppen funktionshindrad och funktionsnedsättning

I vägledningen används begreppet "funktionsnedsättning" och "funktionshinder" som samlingsbegrepp. En funktionsnedsättning innebär nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga och funktionshinder innebär att det finns hinder i miljön för den som har en funktionsnedsättning.

3.1.1 LSS - utgångspunkter i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor, att de får den hjälp de behöver i det dagliga livet och att de kan påverka vilket stöd och vilken service de får. LSS ger rätt till särskilt stöd och särskild service som människor kan behöva utöver det som de kan få genom annan lagstiftning.

LSS är en kompletterande lagstiftning som träder in när annan lagstiftning inte räcker till för att garantera den funktionshindrade goda levnadsvillkor. Därför kallas LSS för plus-lag. En begäran om stöd och service från en person som ingår i lagens personkrets ska i första hand prövas enligt LSS om det är en insats som regleras i lagen, om den enskilde så önskar. Motivet till detta är att det i allmänhet får antas vara till fördel för den enskilde.

3.1.2 Avslag på ansökan

Avslag på ansökan om bistånd enligt 4 kap 1 § SoL lämnas skriftligt och med motivering. Beslut enligt socialtjänstlagen kan överklagas till förvaltningsrätt. Överklagan ska inkomma till handläggare inom tre veckor efter att den enskilde har tagit del av beslutet.

Om förutsättningarna som låg till grund för beslut förändras finns möjlighet att ansöka om insats.

3.1.3 Kommunens rapporteringsskyldighet

Kommunen har en rapporteringsskyldighet gentemot IVO av ej verkställda gynnande beslut. Rapporteringsskyldigheten gäller samtliga former av beslut om insats enligt LSS som inte kunnat verkställas inom tre månader från beslutsdatum. Rapportering ska ske en gång per kvartal till IVO, kommunens revisorer och kommunfullmäktige. Beslut som tidigare rapporterats som ej verkställda ska meddelas när de verkställs.

3.1.4 Grundläggande värderingar

Omsorgen om funktionshindrade i Munkedals kommun ska präglas av socialtjänstlagens och LSS grundläggande värderingar, synsätt och förhållningssätt samt välfärdsnämndens uttalade mål. Samhällets socialtjänst vilar på demokratins och solidaritetens grund.

Detta innebär att den enskilda människan

- skall ges stöd att leva ett självständigt liv
- har eget ansvar för att klara sin livsföring (för sitt eget liv)
- har rätt till integritet
- har rätt att föra sin egen talan
- skall vara delaktig

Funktionshindrade med behov av hjälp och stöd skall

- bemötas med respekt i dialog
- ges insatser endast om den enskilde själv begär det
- få sina behov individuellt prövade, tillgodosedda och anpassade
- vara fullt delaktig i insatsernas utformande och utförande
- få insatserna utformade så att de är lätt tillgängliga
- få insatserna utformade så att de stärker förmågan att leva ett självständigt liv

Barnkonventionen

Barnkonventionen som svensk lag har betydelse för all kommunal verksamhet och skall beaktas vid varje beslut.

3.1.5 Allmänna principer

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ger de funktionshindrade, som omfattas av lagen, möjlighet att få ett sammanhållet och individuellt utformat stöd. LSS är, jämfört med socialtjänstlagen och annan lagstiftning, en lag som tillkommit särskilt för personer som har stora funktionsnedsättningar.

LSS ger den enskilde en ovillkorlig rätt att få den begärda insatsen om han/hon har behov av det för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Alla som omfattas av LSS personkrets och behöver stöd från kommunen ska i första hand få aktuella insatser med stöd av denna lag, om de begär det.

Handläggaren är skyldig att informera den enskilde om detta.

Den ovillkorliga rätten att få den begärda insatsen innebär emellertid inte att den enskilde alltid har rätt till det han/hon begär. Om utredningen visar att behovet är tillgodosett, eller att just den begärda insatsen inte behövs, skall ansökan avslås. Det kan exempelvis handla om att en person faktiskt inte har ett så omfattande behov att han/hon är berättigad till bostad med särskild service, utan att behovet kan tillgodoses med annat stöd i ordinärt boende, t.ex. ledsagning, personlig assistans eller korttidsvistelse. I så fall ska den enskilde informeras om alternativen och erbjudas att ansöka om detta.

Av specialmotiveringen till 4 § LSS (proposition 1992/93:159 s 171) framgår: "En framställan om stöd och service från en person som tillhör lagens personkrets bör i första hand prövas enligt denna lag om det gäller en insats som regleras i lagen, eftersom detta i allmänhet får antas vara till fördel för den enskilde. I andra hand kan en framställan prövas enligt socialtjänstlagen. När en prövning av behovet av insatser enligt denna lag görs är det ofta nödvändigt att samtidigt pröva om det därutöver behövs insatser enligt socialtjänstlagen."

SoL ger inte den enskilde en ovillkorlig rätt till en specifik insats utan kommunen kan erbjuda stöd i andra former under förutsättning att den enskildes behov kan tillgodoses och skälig levnadsnivå tillförsäkras.

Myndighetsutövningen har stöd i rådande rättspraxis på området.

3.1.6 Föräldrars ansvar för barn med funktionshinder

Föräldrar/vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har ansvar, liksom andra vårdnadshavare (enligt föräldrabalken) för barnets personliga förhållanden och skall se till att barnets behov blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren ska också svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

I LSS finns inte någon samlad belysning av barnets situation. Det är därför av stor vikt att ett samarbete sker mellan avdelningarna Individ- och familjeomsorg och Omsorg om funktionshindrade. Det krävs ibland specialistkompetens och insatser från flera avdelningar. Om vårdnadshavaren ej samtycker till ett samarbete får det stanna vid ett utbyte av metod och kunskap.

När det gäller insatser till barn ska man alltid väga in om de begärda insatserna faktiskt tillgodoser barnets behov. Det är inte bra för barn att ha alltför många kontakter och vistas i flera olika miljöer. Föräldrars behov av avlastning måste vägas mot barnets behov av trygghet och kontinuitet. Det är handläggarens ansvar att så långt som möjligt informera, motivera och

erbjuda föräldrarna en helhetslösning för barnet, t.ex. växelvis boende i stödfamilj eller familjehem.

3.2 Personkrets

3.2.1 Definition av personkrets 1, 2 och 3, 1 § LSS

1. Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. Personer med betydande och bestående begåvningsmässiga funktionsnedsättningar efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
3. Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

3.2.2 Personkretsutredning 1 § LSS

En personkretsutredning kan vara komplicerad och kräva att man samlar in underlag och intyg från olika källor (observera att den enskildes medgivande krävs). Handläggaren ansvarar för och förfogar över vilka underlag och intyg som behövs för att kunna fatta beslut om personkrets. Är det uppenbart att den enskilde tillhör någon personkrets krävs ingen omfattande utredning med intyg/underlag från specialister. Däremot ska ställningstagande till personkrets alltid göras och dokumenteras i samband med beslut om insats.

Alla personer med funktionsnedsättningar tillhör inte LSS personkrets. Därav namnet "Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade". Lagen omfattar tre olika personkretsar varav personkrets 1 och 2 är diagnosstyrda medan personkrets 3 utgår från den enskildes behov av stöd i den dagliga livsföringen, orsakat av funktionsnedsättningar, oavsett diagnos. Ett beslut om personkrets kan tidsbegränsas. Det kan vara lämpligt att göra t.ex. i samband med bedömning av personkrets för barn vars utveckling kan vara svårbedömd eller för en vuxen person med sjukdom/skada som kan förbättras på sikt.

Om inkomna intyg är otydliga är det viktigt att handläggaren återkopplar till intygsskrivaren och begär förtydligande. Intyg kan inhämtas från olika experter utöver läkare och psykolog. Arbetsterapeuter och sjukgymnaster kan bidra med viktig information om en persons funktionsnedsättning i det dagliga livet.

Personkretsbedömningen ska alltid göras före beslut om insats. Bedömning av personkrets utgör en del av beslutet och går att överklaga. Personkretsfrågan ska tillmätas stor betydelse i utredningsfasen. LSS är en lag med en delvis högre ambitionsnivå än SoL. En person som inte bedömts ingå i LSS personkrets ska erbjudas prövning enligt SoL. Observera att även om ett positivt beslut kan ges enligt SoL ska den enskilde få skriftligt avslag på sin ansökan om insats enligt LSS.

3.2.3 Fastställande av personkretstillhörighet

3.2.3.1 Personkrets 1

Diagnos och intyg om utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd utfärdas av psykolog/läkare. Diagnoser skall inte tolkas av handläggare.

Vid bedömning av funktionshindrets omfattning och konsekvenser för den enskilde skall psykologiska, sociala, pedagogiska och medicinska faktorer vägas samman.

En pedagogisk utredning från lärare, förskolepersonal, elevvårdsteam eller liknande kan också vara ett viktigt komplement. Beträffande de neuropsykiatriska diagnoserna är t.ex. Aspergers syndrom, och Retts syndrom diagnoser som ingår i den första personkretsen medan t.ex. Tourettes syndrom och ADHD är diagnoser som inte ingår i personkrets 1. De kan omfattas av LSS om de uppfyller kriterierna för personkrets 3 (se under rubriken "Personkrets 3" i detta kapitel).

För att en person ska omfattas av personkrets 1 krävs att utvecklingsstörningen funnits före ca 16 års ålder.

Om den enskilde är av utländsk härkomst kan det vara svårt att få styrkt i en utredning att utvecklingsstörningen funnits före 16 års ålder. I dessa fall får man fästa stor vikt vid närståendes beskrivningar och även konsultera vuxenhabiliteringen vid behov.

3.2.3.2 Personkrets 2

Hit hör personer som i vuxen ålder (efter 16 års ålder) fått en hjärnskada med begåvningsmässiga funktionsnedsättningar som följd. Utredningen skall styrka hjärnskada och begåvningsmässigt funktionshinder. Det krävs intyg av läkare om hjärnskadan, dess uppkomst, samt av psykolog om det begåvningsmässiga funktionshindret. Utlösande faktorer ska vara sjukdomar av kroppslig art, t.ex. tumörer, hjärnblödningar, inflammationer eller skador som föranletts av yttre våld, t.ex. trafikskador.

Vissa psykiska sjukdomstillstånd som också kan ge begåvningsmässiga funktionsnedsättningar, t.ex. demens, räknas enligt lagens förarbeten inte hit. Inte heller sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Dessa personer omfattas av LSS om de uppfyller kriterierna för personkrets 3. Personkrets 2 är diagnosstyrd.

3.2.3.3 Personkrets 3

Personkrets 3 omfattar personer som har stora, varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. I denna personkrets finns barn, ungdomar och vuxna med långvariga såväl habiliterings- som rehabiliteringsbehov.

Denna personkrets är inte diagnosstyrd utan bedömningen får inriktas på omfattningen av svårigheter i den dagliga livsföringen. Vad som orsakar svårigheterna har dock en underordnad betydelse.

Det krävs intyg av läkare (och eventuellt annan specialist) som beskriver funktionshindret.

- Vilken förmåga den enskilde lider förlust av
- Att varaktigheten är överskådlig över tid
- Att funktionshindret inte beror på normalt åldrande
- Att funktionshindret är stort och varaktigt
- Att funktionshindret förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

För att någon skall tillhöra personkrets 3 krävs att de 4 sistnämnda kriterierna är uppfyllda.

Med varaktig funktionsnedsättning avses enligt propositionen att det inte ska vara av övergående karaktär eller tillfällig natur. Det framgår att lagen i första hand skall tillförsäkra personer med livslånga eller mycket långvariga funktionsnedsättningar det särskilda stöd som de behöver för att bygga upp och bibehålla levnadsvillkor som är likvärdiga med andra människors.

Kriteriet funktionsnedsättningar som inte tillhör det normala åldrandet används huvudsakligen vid bedömning av personkretstillhörighet av äldre personer för att skilja ut funktionsnedsättningar som är direkt relaterat till åldrandet från övriga, exempelvis gäller det olika demenssjukdomar.

Med stora funktionsnedsättningar avses enligt propositionen att funktionsnedsättningen skall ha en sådan karaktär eller omfattning att det starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt t.ex. boende, fritid, behov av rehabilitering eller habilitering. Detsamma gäller om en person dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av annan

persons hjälp för den dagliga livsföringen t.ex. att klä sig, äta, sköta hygien, förflytta sig eller meddela sig.

Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen avses enligt propositionen att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som t.ex. hygien, toalettbesök, mathållning, av- och påklädning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning eller att utföra träning/ behandling. Det kan också gälla svårigheter att kommunicera med andra eller att sköta sin ekonomi.

För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade effekten bedömas. Det förekommer att begreppen "omfattande behov av stöd eller service" samt "betydande svårigheter i den dagliga livsföringen" förväxlas med begreppet "behov av hjälp med grundläggande behov", som är en förutsättning för rätten till personlig assistans enligt LSS.

Utredning av "grundläggande behov" görs enbart när rätten till personlig assistans skall utredas. Detta ska inte sammanblandas med de begrepp som används i prövningen av personkrets 3.

3.3 Rätten till insatser enligt 7 § LSS

3.3.1 Allmänna principer

De personer som tillhör personkretsen har rätt till insatser enligt 9 § under förutsättning att:

- personen vill ha insatsen
- personen behöver sådan insats
- behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt

Den enskildes behov av insatsen bedöms alltid utifrån hans/hennes individuella situation. Normaliseringsprincipen ska vara vägledande. Bedömningen ska med andra ord ske utifrån en jämförelse med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder utan funktionsnedsättning. När det gäller barnfamiljer ska jämförelse göras med familjer med barn utan funktionsnedsättning.

Valet av insatser sker mot bakgrund av individens totala situation. Som ett led i behovsbedömningen prövas om behovet kan avhjälpas eller minskas genom andra åtgärder t.ex. bostadsanpassning, tekniska hjälpmedel eller bostadsbyte. Alla insatser bygger på frivillighet och med beaktande av den enskildes integritet. Insatserna ska, så långt det är möjligt, utformas tillsammans med den enskilde. Även anhörigas önskemål ska, med den

enskildes samtycke, beaktas. Insatserna ska utformas så att de bidrar till att den enskilde kan leva ett så normalt liv som möjligt.

3.3.2 Vem kan ansöka om insatser medtillämning av LSS 8 §

Endast den enskilde kan ansöka om insatser enligt LSS. Vuxna och ungdomar över 15 år som uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågor ska kunna ansöka på begäran av vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare. För barn och ungdom under 15 år kan ansökan göras av vårdnadshavare.

3.4 Insatser enligt 9 § LSS

(regionen ansvarar för 9 § 1 och kommunen ansvarar för 9 § 2 – 10)

3.4.1 Insatser för särskilt stöd och service är:

1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar (9 § 1)
2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt lagen (1993:389) om assistansersättning (9 § 2)
3. ledsagarservice (9 § 3)
4. biträde av kontaktperson (9 § 4)
5. avlösarservice i hemmet (9 § 5)
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet (9 § 6)
7. korttidstillsyn av skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov (9 § 7)
8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8)

9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (9 § 9)

10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig (9§ 10)

Finns inte den sökta insatsen bland insatserna i 9 § LSS kan inte insatsen beviljas enligt denna lag. Boendestöd och hemtjänst är exempel på insatser som inte ingår i LSS. När det gäller dessa former av bistånd ska den enskilde informeras om möjligheten att ansöka enligt SoL. Detsamma gäller personkrets 3 och insatsen daglig verksamhet som i LSS enbart omfattar personkretsarna 1 och 2.

3.4.1.1 Omvårdnad 9 § c LSS

- Omvårdnad ingår i följande insatser enligt LSS:
- Avlösarservice
- Korttidsvistelse
- Korttidstillsyn
- Familjehem
- Bostad med särskild service för barn och ungdomar
- Bostad med särskild service för vuxna
- Daglig verksamhet

Den enskildes individuella psykiska och fysiska behov skall kunna tillgodoses genom omvårdnaden.

Med omvårdnad avses praktiska åtgärder för att stödja och hjälpa till med dagliga personliga behov som den funktionshindrade har svårt att klara själv. Hit hör t.ex. hjälp att äta eller sköta sin hygien, att gå och förflytta sig, att kommunicera med andra liksom att klara personliga inköp. Omvårdnadsbegreppet innebär också ansvar för att hjälpa den enskilde att få den hälso- och sjukvård, tandvård samt de hjälpmedel han behöver, samt att ge stöd till att sköta egenvård.

I prop.1992/93:159 sid. 182 framgår vidare: "I omvårdnadsbegreppet får också anses ligga att se till att misstankar om övergrepp och andra brott mot funktionshindrade polisanmäls, så att brotten i vederbörlig ordning blir utredda och föremål för åtgärd." Detta ska ske med iakttagande av offentlighets- och sekretesslagen.

3.4.1.2 Rådgivning och annat personligt stöd 9 § 1 LSS

I Munkedal ansvarar Habiliteringen och hälsa i Västra Götalandsregionen för insatsen "Råd och stöd" enligt § 9:1 LSS.

<https://www.vgregion.se/f/habilitering-och-halsa/patient/lss/>

Ansökan om råd och stöd enligt LSS görs hos:
Habilitering & Hälsa Regionens hus
Stationsgatan 3
541 80 Skövde
Växeltelefon: 010 - 441 00 00

3.4.1.3 Personlig assistent 9 § 2 LSS

Begreppet personlig assistent innebär biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans. Personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär har möjlighet att erhålla ett personligt utformat stöd. För rätt till personlig assistans enligt LSS krävs att den enskilde har behov av denna insats för sina grundläggande behov. Hit hör hjälp i vardagen för att klara sin hygien, måltider, att klä på och av sig, förflytta sig eller för att kommunicera med andra.

Den som får personlig assistans har rätt att få hela hjälpbehovet (alla sina behovsområden) tillgodosett inom ramen för denna insats. En grundläggande tanke bakom insatsen personlig assistent är att den skall vara en sammanhållen insats som i sig innefattar andra insatser, vilket ger samordning och kontinuitet som skall begränsa antalet personer som utför insatsen.

LSS är lagrummet som reglerar insatsen för grundläggande behov under 20 timmar per vecka. SFB (tidigare LASS) är lagrummet som reglerar insatsen när de grundläggande behoven uppgår till 20 timmar per vecka eller mer. Försäkringskassan är huvudman för handläggning enligt SFB.

SFB – Rätten till assistansersättning enligt SFB (tidigare LASS) beslutas av försäkringskassan och en prövning av behovet görs på likadana grunder (kriterier) som enligt LSS, med den skillnad att omfattningen av de grundläggande behoven måste uppgå till 20 timmar per vecka eller mer.

Barn

Även barn med svåra funktionsnedsättningar kan få personlig assistans. Här är det oftast fråga om ett omfattande omvårdnadsbehov under hela eller stora delar av dygnet. Insatsen ges när föräldraansvaret i kombination med t.ex. vårdbidrag, avlösarservice, förskola och skola inte räcker.

Barns rätt till personlig assistans skall ske enligt samma kriterier som för vuxna dvs. hjälp med de grundläggande behoven. För att bedöma barn med funktionsnedsättnings behov av insatser enligt LSS och föräldraansvaret görs en jämförelse med vad som är normalt föräldraansvar för barn utan funktionsnedsättningar i motsvarande ålder.

Förälder som har fått vårdbidrag beslutat av Försäkringskassan och som ansöker om personlig assistans för sitt barn, kan inte nekans insatsen med

hänvisning till att vårdbidrag utgår (dvs. att behovet skulle vara tillgodosett på annat sätt). Rätt till assistans går före. Det kan istället bli så att vårdbidraget reduceras när personlig assistans är beviljad. Förälder har ansvar att informera Försäkringskassan om förändrade förhållanden.

Föräldrar med funktionsnedsättningar

Omvårdnad av barn till person med funktionsnedsättningar är som huvudregel inte en syssla för personlig assistans ("ett barns behov av omvårdnad är principiellt inte en uppgift för föräldrarnas personliga assistent" enligt propositionens specialmotivering sidan 176). Under spädbarnsåret, under anknytningsprocessen, är barnet känslomässigt och praktiskt totalt beroende av någon av sina föräldrar.

Föräldraförsäkringen ger båda föräldrarna rätt att använda dess förmåner. Därefter träder andra samhällsförmåner in såsom barnomsorg. Undantag kan göras under spädbarnsåret, assistenten kan hjälpa den funktionshindrade att klara viss praktisk omvårdnad (t.ex. matning och blöjbyten) av spädbarnet dvs. vara en hjälp för föräldern att vara förälder.

3.4.1.4 Särskilda skäl för personlig assistans

Barnomsorg och skola

I propositionen 1992/93:159 sidan 65 skrivs " Barn med funktionsnedsättningar har ofta särskilda behov av stöd i barnomsorg, skola och under fritid. Om barnets behov inte tillgodoses inom ramen för ordinarie verksamhet, bör det vara huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Det kan t.ex. innebära att personaltättheten höjs eller att verksamheten tillförs specialpedagogiskt stöd. En annan åtgärd kan vara elevassistans". Skollagen (2010:800)

Insatsen personlig assistans skall alltså inte ersätta den personal som krävs för att ett barn i behov av stöd skall få det enligt skollagen. Endast om den hjälp som ett barn/elev behöver är sådan att den faller utanför vad som är rimligt kan assistans beviljas. Exempel på detta är:

- stora omvårdnadsbehov
- ett barn/elev ofta måste utebli från verksamheten
- barnet är i behov av personlig assistent såväl i anslutning till verksamheten som i hemmet

Daglig verksamhet

I insatsen daglig verksamhet enligt LSS ska enligt § 9 c ingå omvårdnad. I andra stycket 6 § LSS står det " för verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges". Det åligger således verksamheten att ansvara för all omvårdnad för att den enskilde ska kunna ta del av insatsen daglig

verksamhet. Det kan undantagsvis beviljas personlig assistans, såväl enligt LSS som enligt SFB (tidigare LASS), om den enskilde har ett uttalat behov av en särskild person knuten till sig i daglig verksamhet och i bostaden. Den särskilda personen skall vara nödvändig för den enskildes kommunikation. Behovet förstärks om den enskilde har behov av täta sjukhusbesök. Om särskilda skäl anses föreligga skall de styrkas av läkare med specialistkompetens.

Resursbrist inom daglig verksamhet skall inte lösas genom att insatsen personlig assistans beviljas.

Vistelse på sjukhus

Den som har beslut om personlig assistans enligt LSS och SFB (tidigare LASS) kan, efter behovsbedömning, ges möjlighet att ha assistenten med sig under vistelse på

sjukhus, del av eller hela omfattningen av den assistans som redan är beviljad om:

- karaktären av funktionshindret gör det särskilt angeläget
- hälsotillståndet kräver att ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskap om den enskilde bör finnas till hands
- den enskildes möjligheter att kommunicera kräver att ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskap om den enskilde bör finnas till hands.

Behovsbedömningen görs när det gäller LSS av kommunens LSS-handläggare, och när det gäller SFB av Försäkringskassan eller sjukvården.

Personlig assistans till personer över 65 år

För att personer över 65 år ska vara berättigade till assistans, måste ansökan ha inkommit före 65 års ålder. Beviljad assistans kan ej utökas efter 65-årsdagen. Behov av utökade insatser därefter får istället tillgodoses i form av bistånd enligt socialtjänstlagen.

Tillfälligt utökat behov av personlig assistans

Tillfällig ökning av personlig assistans (gäller när en person redan har beslut om assistans) berättigar inte till ökad statlig assistansersättning. Kommunen har ansvaret för den tillfälliga utökningen av assistansen.

Personlig assistans i bostad med särskild service

I särskilt boende (9 § 8 LSS, 9 § 9 LSS, 4 kap 1 § SoL) ska det finnas ett basstöd som tillgodoser den enskildes behov.

I en gruppboende ska det finnas en fast personalbemanning som i huvudsak täcker den enskildes hela hjälpbehov. Enligt huvudregeln har man därför inte rätt till personlig assistans i gruppboende. I en serviceboende kan personlig assistans beviljas för de omvårdnads- och assistansbehov som inte tillgodoses i boendet. (RFV 2003:6). Man kan alltså kombinera ett boende i serviceboende

med personlig assistans där servicebostaden står för ett visst basstöd som komplement till den personliga assistansen. I särskilt anpassad bostad kan personlig assistans beviljas.

Gemensamt ansvarstagande när någon i ett hushåll är funktionshindrad Av äktenskapsbalken (16 kap 1 § ÄB) framgår att makar, var och en efter sin förmåga, ska bidra till det gemensamma hushållet och till att personliga behov tillgodoses. Det innebär att när en funktionshindrad person har rätt till personlig assistans, eller annan hjälp i hemmet, ska inte den personlige assistenten/vårdbiträdet ta över den icke funktionshindradeakens/makens ansvar för det gemensamma hushållet.

Samma principer bör tillämpas för:

- par som sammanbor
- par som ingått partnerskap
- person med funktionsnedsättning med delat hushåll
- person med funktionsnedsättning med hemmavarande barn över 18 år

Observera att maken/makan/partnern/sambon/barnet ska vara hemmavarande för att ovanstående princip ska följas, dvs. inte huvudsakligen befinna sig på annan plats.

Att ha ett "gemensamt hushåll" innebär inte ett ansvar för den funktionshindrades omvårdnad. Vid bedömningen av omvårdnadsbehov ska bedömningen göras som om den funktionshindrade var ensamstående. Den funktionshindrade och dennes make/maka/sambo/partner/barn skall informeras om möjligheterna till hemvårds- bidrag eller anhöriganställning samt om möjligheter till korttidsvistelse och avlösarservice.

3.4.1.5 Biståndsbeslut 9 § 2 LSS, avräkningsperiod m.m.

Avräkningsperiod för assistanstiden är 6 månader, dvs. med utgångspunkt från gällande datum då beslutet trädde i kraft.

Den enskilde får ett beslut där omfattning i tid per vecka/månad är definierad inklusive assistans tid för fritidsaktiviteter. Därefter kan den enskilde fritt disponera och planera tillsammans med assistenten, hur han/hon vill ha assistanstimmarna utförda inom kalendermånaden eller spara en del av sina assistanstimmar till ett specifikt tillfälle. Tid som inkluderar städning, tvätt, inköp och liknande uppgifter räknas in i det totala behovet av personlig assistans.

Kommunen har det ekonomiska ansvaret för assistans de 20 första timmarna per vecka. Försäkringskassan beslutar om rätt till assistansersättning och debiterar sedan kommunen för de första 20 timmarna. (dvs grundläggande behov)

Kommunens ersättningsnivå för personlig assistans enligt LSS följer samma nivå som Försäkringskassan tillämpar vid ersättning enligt SFB (tidigare LASS).

Den enskilde kan hos Försäkringskassan ansöka om förhöjd ersättning. Ansökan initieras av verksamhetsansvarig.

De funktionshindrade som omfattas av LSS men som saknar grundläggande hjälpbehov och alltså inte har rätt att erhålla personlig assistans, har ofta rätt till andra insatser enligt LSS t.ex. ledsagarservice. Bistånd enligt SoL t.ex. hjälp i hemmet kan också vara aktuellt.

Avtal mellan Munkedals kommun och assistansberättigad m.m.

Om den enskilde vill anlita Munkedals kommun som utförare av den personliga assistansen skall ett avtal mellan kommunen och den enskilde upprättas och skickas in till Försäkringskassan. Här framgår t.ex. omkostnadsersättning, uppsägningstid och rekrytering.

En genomförandeplan upprättas också i samband med nytt uppdrag. I planen framgår vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur.

3.4.1.6 Ledsagarservice 9 § 3 LSS

Insatsen ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS avser att ge funktionshindrade personer ökade möjligheter att genomföra enklare aktiviteter och att bryta social isolering. Vid utredningen om behov av ledsagarservice ska behovet grundas på den enskildes behov av ledsagning för enklare aktiviteter i närmiljön. Eventuella extra omkostnader prövas enligt 4 kap. 2 § SoL.

Några generella ramar om högsta antal timmar per månad finns inte. Det individuella behovet avgör när insatsen ska ges samt hur omfattande insatsen ska vara. I utredningsfasen är det viktigt att skaffa en bild av behovet av ledsagarservice. Givetvis varierar behovet av ledsagarservice utifrån den funktionshindrades intressen och aktiviteter. Det ska även beaktas att en yngre person ofta har ett större behov av hjälp för att kunna delta i samhällslivet än en person i hög ålder.

Ledsagarservice bör ingå som en uppgift i personlig assistans för de som har den insatsen. Huvudregeln är att personer boende i bostad med särskild service enligt LSS ska få sina behov av ledsagning tillgodosedda genom personal i boendet. Regeringsrätten (RÅ 1995 ref 47) har dock bedömt att det kan finnas skäl då det finns behov av en utökad individuellt anpassad aktivitet samt när behovet av ledsagning rent faktiskt inte tillgodoses i boendet.

Ledsagning ges inte med automatik för hela dygn. Den enskildes behov avgör antal timmar. Under en aktivitet kan det finnas moment som den enskilde klarar utan någon ledsagare vid sin sida.

Resor/ledsagning som inte ryms i det befintliga beslutet

Ibland händer det att omfattningen av redan beviljad ledsagning eller annan beviljad insats inte räcker till för den planerade aktiviteten. Vid sådana tillfällen ska en ny ansökan för det specifika tillfället göras till biståndshandläggaren.

Föräldraansvaret när det gäller funktionshindrade barn och ungdomar

Det stöd och den omvårdnad en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder, utgör grunden för bedömningen av stödinsatser.

Verkställighet

När beslut har fattats om ledsagning enligt LSS lämnas det över till enhetschef. En genomförandeplan upprättas tillsammans med den enskilde. Insatsen utgår från målsättningen i beslutet. I planen framgår vad som ska verkställas och omfattning i timmar.

3.4.1.7 Kontaktperson 9 § 4 LSS

Syftet med en kontaktperson är att denne skall vara en medmänniska som kan ge stöd i vardagssituationer och hjälpa till att bryta den enskildes isolering. Insatsen ska ge samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen kan ges till vuxna och ungdomar. Kontaktpersonen är ett icke-professionellt stöd som ges av personer med stort engagemang och intresse för andra människor. I insatsen ingår ej omvårdnad enligt 9 c § LSS.

Kontaktpersonen, som inte har något juridiskt ansvar i sitt uppdrag, kan ge enklare råd och vara en förespråkare för den enskilde i enklare frågor. Kontaktpersonen får ej ta ansvar för frågor som faller inom god man eller är av juridisk karaktär.

Normalt beviljas ej biträde av kontaktperson för person som har ett fungerande nätverk (dvs. familj, anhöriga, vänner). Särskild restriktivitet ska råda när det gäller personer boende i bostad med särskild service eftersom behovet normalt skall tillgodoses inom ramen för boendet. Normalt beviljas inte heller kontaktperson till person som har personlig assistans eller ledsagning.

Det är dock alltid den enskildes behov av kontaktperson som styr. Kontaktpersonens uppdrag kan utformas lika enligt SoL och LSS, men det kan också ges en annan utformning enligt SoL. Kontaktpersonen kan då ha ett

mer omfattande uppdrag att vara stödperson åt den enskilde, till exempel kontaktpersoner för ungdomar med behov av individuellt stöd på grund av social problematik.

Verkställighet

När beslut har fattats om kontaktperson enligt LSS lämnas det över till enhetschef. En preciserad plan görs upp tillsammans med den enskilde. Planen utgår från målsättningen i beslutet. I planen framgår vad som ska verkställas i form av antal träffar och telefonsamtal.

Ersättning, arvode och omkostnadsersättning följer Sveriges Kommuner och regioners (SKR) rekommendation för respektive kalenderår. Detta formuleras i ett avtal mellan kommunen och kontaktpersonen.

3.4.1.8 Avlösarservice i hemmet 9 § 5 LSS

Med avlösarservice avses avlösning i det egna hemmet, dvs. att en person tillfälligt avlastar och tar över omvårdnaden från anhöriga eller andra närstående. Avlösning kan ges både som en regelbunden insats och i situationer som inte kan förutses. Avlösning kan ges under såväl dagar, kvällar och nätter som helger. Insatsen gäller enbart den funktionshindrade.

Syftet med insatsen är att ge föräldrar, syskon och närstående utrymme för varandra, tid för egna aktiviteter eller för att vila. Avlösaren ska därför ej tillhöra den närmaste familjekretsen. Familjehemsföräldrar är i detta fall att jämställa med föräldrar, och kan också vara berättigade till insatsen.

Avlösarservice beviljas med ett antal timmar per månad efter en individuell prövning. Beviljade timmar för avlösarservice kan inte sparas över ett månadsskifte. Avräkning görs månadsvis.

Vid bedömning av behov av avlösarservice i hemmet är det viktigt att beakta den funktionshindrades behov. Avlastningen för anhöriga måste också bli bra för den funktionshindrade. Samtliga beviljade och sökta insatser skall beaktas vid behovsbedömning och beviljande av insatser. Hänsyn ska tas till om den funktionshindrade klarar att ha flera olika typer av insatser. I vissa fall är det viktigt att det funktionshindrade barnet möts med få kontaktytor och bra struktur.

Om den enskilde beviljats personlig assistent, beviljas i normalfallet ej avlösarservice i hemmet. Hänsyn ska också tas till om barnet/familjen har beviljats korttidsvistelse eller andra insatser.

Det finns inga riktlinjer för omfattningen av insatsen avlösarservice utan det individuella behovet styr.

Verkställighet

När beslut har fattats om avlösarservice enligt LSS lämnas det över till enhetschef.

En preciserad genomförandeplan görs upp tillsammans med den enskilde. Insatsen utgår från målsättningen i beslutet. Planen beskriver vad som skall verkställas.

3.4.1.9 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet 9 § 6 LSS

Korttidsvistelse är en insats till föräldrar eller annan vårdare som har hemmavarande barn, ungdom eller vuxen som är funktionshindrad samt för den funktionshindrade själv. Vistelsen skall erbjuda såväl behov av avlösning som behov av enbart miljöombyte eller rekreation (mål nr. 29 och 3191-04).

Korttidsvistelse ges utanför det egna hemmet och kan erbjudas i korttidshem, i stödfamilj eller som läger. För små barn bör man i första hand överväga korttidsvistelse i form av stödfamilj. För att verksamheten skall kunna planera sina resurser, måste i beslutet framgå i vilken omfattning den enskilde behöver insatsen. Korttidsvistelse planeras i samråd med familjen och kan beviljas för enstaka tillfällen eller som en regelbunden insats.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet bör ej ha större omfattning i tid än den tid som den enskilde vistas i det egna hemmet.

Vid bedömningen av korttidsvistelse skall den funktionshindrades perspektiv beaktas. Hänsyn tas till den funktionshindrades bästa och med utgångspunkt från den enskildes hela situation. Samtliga beviljade och sökta insatser skall uppmärksammas vid behovsbedömningen och beviljande av insatser. Hänsyn skall tas till om den enskilde klarar flera olika typer av insatser. Det är viktigt att den funktionshindrade möts med få kontaktytor och en bra struktur.

När insatsen/biståndet korttidsvistelse utförs av en stödfamilj ska val av denna, uppföljning av insatsen samt stöd till föräldrar och stödfamiljen ske i enlighet med bestämmelserna i SoL, oavsett om korttidsvistelse beslutats enligt LSS eller SoL. Familjer som tar emot barn för korttidsvistelse ingår i den krets som har anmälningsskyldighet enligt 14 kap 1-2 § SoL och LSS 24 § a.

Verkställighet

När beslut fattats om korttidsvistelse upprättas en genomförandeplan. I planen framgår vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Insatsen bedrivs målinriktat och ska följas upp minst en gång per år. Resor till och från korttidsvistelsen samt mat bekostas av den enskilde eller dess vårdnadshavare.

Ersättning, arvode och omkostnadsersättning till stödfamilj följer Sveriges Kommuner och regioners (SKR) rekommendation för respektive kalenderår.

3.4.1.10 Korttidstillsyn för skolungdom 9 § 7 LSS

Ungdomar över 12 år med funktionsnedsättningar kan behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och efter själva skoldagen samt under skollov.

Detta innebär att skolans ansvar gäller till och med sommaren det år barnet fyller 13 år. Därefter ska vårdnadshavaren informeras om rätten att söka korttidstillsyn enligt LSS.

All korttidstillsyn ska utformas med utrymme för flexibla lösningar och utgå från den enskildes behov. Barnet/ungdomen kan exempelvis gå kvar i sitt fritidshem, ingå i en grupp med andra funktionshindrade ungdomar eller delta i olika typer av ordinarie utbud av fritidsverksamheter för barn/ungdomar.

Verkställighet

När beslut fattats om korttidstillsyn upprättas en genomförandeplan. I planen framgår vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Insatsen bedrivs målinriktat och ska följas upp minst en gång per år. Resor till och från korttidstillsynen samt mat bekostas av den enskilde eller dess vårdnadshavare.

3.4.1.11 Bostad med särskild service för barn och ungdomar 9 § 8 LSS

Ett av socialtjänstens främsta mål är att skapa förutsättningar för att funktionshindrade barn och ungdomar ska kunna växa upp i sina föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service är en insats som kan komma i fråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar. Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet. Ytterligare skäl till denna boendeform är när barnet/ungdomen har sin skolgång på annan ort.

Vårdnadshavare eller god man/förmyndare ska alltid erbjudas att vara delaktig vid uppföljning och planering. En individuell plan ska erbjudas. Många gånger har föräldrar ett stort behov av stöd. En nära samverkan med habiliteringen och/eller med individ- och familjeomsorgen är ett sätt att stärka stödet till föräldrarna.

Bostad med särskild service för barn och ungdomar

”Bostad med särskild service för barn och ungdom” är en insats som riktar sig till de barn som har ett speciellt behov av stöd. Det är i första hand ett stort omvårdnadsbehov som gör att denna insats kan bli aktuell. Omvårdnad samt kultur- och fritidsverksamhet ingår som del i boendeinsatsen. En förutsättning är att vårdnadshavaren samtycker till placeringen.

I en bostad med särskild service bor några barn eller ungdomar tillsammans i en så hemlik miljö som möjligt. I en sådan bostad ska finnas personal dygnet runt.

Boende för barn ska vara utformat så att det ger barnet goda möjligheter att bibehålla en bra kontakt med sina föräldrar, syskon och andra närstående. I LSS betonas att boende för barn med funktionsnedsättning ska ses som ett komplement till föräldrahemmet. Det skall t.ex. vara möjligt att barnet bor växelvis hos föräldrarna och i bostad med särskild service. Boende för barn skall vara utformat med tanke på att barnets anhöriga skall kunna vara där och att vårdnadshavare skall ha rätt och möjlighet att vara delaktiga i barnets vardagsliv.

Boende i familjehem

För barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar är familjehem den insats som i första hand ska prövas. Familjehem innebär att barnet bor hos en annan familj än den egna. Gränsen mellan stödfamilj och familjehem kan ibland vara svår att dra. Ett familjehem kan fungera som komplement till föräldrahemmet genom att barnet t.ex. bor hos föräldrarna under helger och skollov och i familjehemmet under veckorna. De lösningar som väljs ska alltid se till barnets bästa.

Gällande insatsen/biståndet boende i familjehem ska val av familjehem, uppföljning av insatsen samt stöd till föräldrar och familjehemmet ske i enlighet med bestämmelserna i SoL, oavsett om beslut fattas enligt LSS eller SoL.

För barn och ungdomar som behöver bo i familjehem på grund av sin funktionsnedsättning och tillhör LSS personkrets, fattas beslut enligt 9 § 8 LSS.

En familjehemsplacering kan även beslutas enligt LVU om vårdnadshavaren inte samtycker och en placering utanför hemmet anses nödvändig. Ansvaret för utredning enligt 11 kap 2 § SoL, som görs utan samtycke av vårdnadshavaren, ligger alltid på individ- och familjeomsorgen.

Verkställighet

När beslut fattats om bostad med särskild service för barn och ungdom upprättas en genomförandeplan. I planen framgår vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Insatsen bedrivs målinriktat och ska följas upp minst en gång per år.

Ersättning, arvode och omkostnadsersättning till familjehem följer Sveriges Kommuner och Regionens rekommendation för respektive kalenderår.

3.4.1.12 Bostad med särskild service för vuxna 9 § 9 LSS

Allmänna principer och förutsättningar

Bostad med särskild service kan bli aktuellt då den funktionshindrade, trots stöd, inte klarar ett ordinärt boende. I bostad med särskild service ansvarar kommunen för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till och med sjuksköterskenivå och även rehabilitering/habilitering av arbetsterapeut och sjukgymnast. Med hälso- och sjukvårdsansvaret följer också ansvar för vissa hjälpmedel. Med insatsen bostad med särskild service avses ett boende med fast personalstöd.

I insatsen ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. Genom insatsen ska den enskilde få en fullvärdig lägenhet där hyreslagens regler är tillämpliga. (För utförligare information om de hyresrättsliga förhållandena i bostad med särskild service hänvisas till kap 11 i Socialstyrelsens skrift "Bostad med särskild service för vuxna – Stöd för rättstillämpning och handläggning"). Huvudformerna för bostad med särskild service är gruppboende och serviceboende. I såväl gruppboende som serviceboende ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen.

Bostad med särskild service skall utformas flexibelt. Stödet och servicen ska vara anpassat till den enskildes behov. Det finns ingen begränsning i LSS gällande utveckling och nytänkande kring bostäder med särskild service, under förutsättning att det är fullvärdiga bostäder och att den enskilde uppnår goda levnadsvillkor. Vad som är en fullvärdig bostad regleras i Boverkets normer för bostäder. Det finns en ökad efterfrågan på ett individuellt anpassat boende som inte präglas av "familjelik" kollektiv gemenskap med grannarna i boendet. För att möta ändrade krav och förväntningar är det viktigt att nya former för bostad med särskild service utvecklas. Det skall samtidigt finnas möjlighet att erbjuda mer traditionella boendeformer för den som föredrar det.

Tidsbegränsat beslut om boende

I fall där det inte är klarlagt att en person har behov av ett permanent boende i bostad med särskild service kan man fatta tidsbegränsat beslut. Det kan vara aktuellt i fall där det inte går att bedöma behovets varaktighet eller om den enskilde behöver ett provboende för att man skall få ett underlag för bedömning av vilken boendeform som passar den enskilde bäst. En individuell plan ska upprättas där mål och syfte med insatsen klart ska framgå och också på vilket sätt den enskilde skall garanteras det stöd han/hon har behov av om boendet inte förlängs efter prövotiden. Personen får ett andrahandskontrakt utan besittningsskydd under den tid som anges i beslutet.

Gruppboende

Med gruppboende avses bostäder med gemensamhetsutrymmen och där service och vård kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende är ett bostadsalternativ för funktionshindrade som har ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att det behövs tillgång till personal dygnet runt. I

princip skall man kunna täcka den enskildes hela stödbehov. Omvårdnad samt kultur- och fritidsverksamhet ingår som del i boendeinsatsen.

Syftet med gruppboendet är att vuxna funktionshindrade, som inte klarar eget boende eller boende i servicebostad, ändå ska ha möjlighet att lämna föräldra-hemmet och skapa sig ett eget hem.

Servicebostad

En servicebostad utgörs av fullvärdiga lägenheter som är geografiskt samlade. Personligt stöd ska ges i den omfattning den enskilde behöver. Omvårdnad samt kultur- och fritidsverksamhet ingår som del i boendeinsatsen.

Detta stöd ska utgå från en fast personalgrupp. De som bor i en servicebostad bör ha tillgång till samvaro i en gemensamhetslokal eller träffpunkt. I anslutning till denna lokal kan även personalens bas inrymmas.

Bostad med särskild service i form av servicebostad är en insats som kan vara lämplig för människor som inte klarar av att bo i ordinärt boende men som inte har ett så omfattande hjälpbehov att ett boende i gruppboende är nödvändigt. De olika bostadsformerna ska dock inte rangordnas utan ses som alternativ. Att bo i ett kollektiv ställer krav på individen. En del väljer den formen för att de kan ha behållning av den. Personer med stora omfattande behov kan välja servicebostad, därför att deras behov är så stora att de bäst tillgodoses med personlig assistans i kombination med den extra trygghet och service som kan erbjudas i en servicebostad.

I servicebostad kan man, efter särskild prövning, ha personlig assistans enligt LSS eller SFB (tidigare LASS). Personalen i boendet ska då ge det stöd som behövs utöver den personliga assistansen.

För servicebostad enligt LSS utgår ingen avgift. Den enskilde betalar sin hyra och sina egna omkostnader.

Särskilt anpassad bostad

Om den funktionshindrade, med stöd av insatser enligt LSS och viss grundanpassning av bostaden, klarar ett boende i en särskilt anpassad bostad utan fast bemanning, kan detta vara att föredra framför servicebostad eller gruppboende. I förekommande fall är det en fråga om en egen bostad i ett vanligt bostadsområde. Omvårdnad samt kultur- och fritidsverksamhet ingår inte som del i boendeinsatsen.

Behovsprövat stöd och service som ledsagarservice, hjälp i hemmet och personlig assistans kan utgå till den som bor i särskilt anpassad bostad inom ramen för SoL, LSS och LASS.

Verkställighet

När beslut fattats om bostad med särskild service för vuxna upprättas en genomförandeplan. I planen framgår vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Insatsen bedrivs målinriktat och ska följas upp minst en gång per år.

3.4.1.13 Daglig verksamhet 9 § 10 LSS

Allmänna principer

Den som till följd av sin funktionsnedsättning saknar sysselsättning utanför hemmet kan få daglig verksamhet enligt LSS. Vid erbjudande om plats i daglig verksamhet skall den enskildes utbildningsbakgrund och intresseinriktning ha stor betydelse.

När en funktionshindrad person får daglig verksamhet ska man i den individuella planeringen överväga den enskildes möjligheter att få arbete på den öppna marknaden eller i skyddade former eller börja studera. Den enskilde ska få det stöd han/hon behöver i kontakter med arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, utbildningsansvariga och andra verksamheter som kan medverka till habilitering/rehabilitering mot arbete och studier.

Daglig verksamhet som insats enligt LSS

Den som tillhör LSS personkrets 1 eller 2 och är i yrkesverksam ålder, saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig har rätt till daglig verksamhet enligt LSS. För personer som uppnått pensionsåldern upphör platsen och den enskilde erbjuds daglig sysselsättning i öppen form för att motverka passivisering och isolering.

Habiliteringsersättning utgår inte till personer som uppnått pensionsålder. Den som har daglig verksamhet enligt LSS får habiliteringsersättning. Daglig verksamhet är avgiftsfri för den enskilde. Dock utgår avgift för lunch. I insatsen daglig verksamhet enligt LSS ingår omvårdnad.

För den som ej kan ta sig till och från daglig verksamhet anlitas Västtrafik. Resorna betraktas som omsorgsresor. Munkedals kommun tar ut en avgift för resorna motsvarande månadsavgiften för bussresor (SN §129/07).

Verkställighet

När beslut fattats om daglig verksamhet upprättas en genomförandeplan. I planen framgår det vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Insatsen bedrivs målinriktat och ska följas upp minst en gång per år.

3.4.1.14 Individuell plan 10 § LSS

I samband med att man beviljas en insats enligt LSS ska den enskilde informeras om att han/hon kan begära att en individuell plan enligt LSS § 10 upprättas. En individuell plan kan beskrivas som den enskildes egen "karta" med syftet att ge överblick över planerade och beslutade insatser. Den kan även användas för att ge överblick över en begränsad del av aktuella insatser.

Det är den enskilde som begär att en individuell plan ska göras och som avgör planens omfattning. Det innebär att ansvarig handläggare, om den enskilde lämnar sitt samtycke, skall verka för att få kunskap om andra myndigheters/vårdgivares planer och åtgärder. Dessa kan med fördel tas med i den enskildes individuella plan enligt LSS. Den individuella planen ska fortlöpande, minst en gång per år, följas upp och utvärderas.

Syfte

Den individuella planen ska garantera inflytande och full delaktighet i planeringen av insatserna. Den ska också underlätta samordning av insatserna för den enskilde från olika verksamheter/vårdgivare.

Metod

När man upprättar en individuell plan bör man eftersträva administrativt enkla former. Frågor som klargör ansvarsgränser bör ingå i planen: "Vem gör vad och när?".

Mallar kan användas som ett hjälpmedel för att ge planen struktur men man bör vara uppmärksam på att de kan få en styrande effekt i samspelet med den enskilde. Den enskilde styr över innehåll och formuleringar i planen.

3.4.1.15 Förhandsbesked 16 § LSS

Den som tillhör personkretsen och som vill flytta till en annan kommun har rätt att före flyttningen få besked av inflyttningskommunen om rätt till insats i den kommunen. Den bestämmelsen har till syfte att underlätta för funktionshindrade att flytta mellan kommunerna. Förhandsbeskedet gäller gentemot den kommun som man har bestämt sig för att flytta till. Den enskilde kan således inte kräva förhandsbesked från flera kommuner samtidigt.